

T.C. DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

0907 - BY 87 - 009 - 025

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ IV

(PROF.DR. ÖMER YİĞİTBAŞI'NA ARMAĞAN)

HİRİSTİYANLIK İNANÇLARININ DOĞUŞU

Dr. Orhan Seyfi YÜCETÜRK

Bütün dinlerde ortak unsurlardan biri inançtır. Hıristiyanlıkta da inanç esasları asırlardır üzerinde münakaşa edilen bir konudur. Bir kim-
senin Hıristiyanlığı, iman ikrarı ve vaftiz oluşuyla anlaşılır. İnanılması ge-
rekli konular, her ne kadar mukaddes metinlerde belirtilmiş ise de, bunla-
rın bir prensip (dogma) olarak tesbit ve tertibi, kilisede, piskoposlar mec-
lisinde meydana getirilmiştir. Piskoposlar meclisinin istişarelerinde «Mu-
kaddes Ruh»un hazır bulunduğu inandığı için, alınan kararları da
kutsal metin olarak kabul etmek mecburidir. İşte bu sebeple kilise tara-
findan tesbit edilen ve mukaddes yazılardan alınmış felsefî veya ilmî dil-
le ifade edilmiş bir iman esasına «Dogma» denilmektedir. (1)

İnanç esaslarının da tesbit edildiği bu ruhânî meclis toplantıları, Hz.
İsâ'dan hemen sonra başlamış ve günümüze kadar devam edegelmiştir.
Konsil (Concile-Synode) adı verilen bu toplantılar mahallî veya evrensel
olarak yapılmıştır. Papa'nın liderliği ve daveti üzerine yapılan ve bütün
kiliselerin katıldığı toplantılara Ekümenik Konsil (Concile Oecumenique)
adı verilir (2) Bu konsillerin en önemlileri IV. ve V. asırlarda yapılanları-
dır. Çünkü Hıristiyanlık dogmaları (inanç esasları) bunlarda tesbit edil-
miştir.

Hıristiyanlık baştan beri «Kudretli bir Baba, göğün ve yerin yara-
tıcısı» olan bir Allah'ın varlığını kabul ediyordu. Bu Allah, «İnsan aklının
tabii ışığı sayesinde şüphe götürmez bir şekilde tanınabilir.» diyen Va-
tikan Ruhânî Meclisi, bunun böyle olmadığını iddia edeni lânetliyordu. (3)

(1) Krş. Ekrem Sarıkçıoğlu, Başlangıçtan günümüze Dinler Tarihi, İstanbul-
1983, 237.

(2) Krş. Karl Rahner-Herbert Vorgrimler, Petit Dictionnaire de Théologie Cat-
holique, Alm. Çev. Paul Démann-Maurice Vidal, Paris-1970, 83-84; E. Roys-
ton Pike, Dictionnaire des Religions, Paris-1954, 88; M.M. Thiollier, Dicti-
onnaire des Religions, Paris-1966, 233.

(3) Krş. Félicien Challaye, Dinler Tarihi, Çev. Samih Tiryakioğlu, İstanbul-
1960, 194.

Ancak bu tek Allah akidesi, daha sonra Üçleme-Teslis, (ülkemizde Katolik ve Süryaniler bu deyiimi Aziz Üçlük diye kullanırlar) Peder, Oğul ve Aziz Ruh haline dönüştürülerek Hıristiyan inancının merkez noktası olarak kabul edildi.

İlk hıristiyan yazıları, üç şahsın, bilhassa Peder'le Oğul arasındaki ilişkiyi belirtirken gayet bulanık ve şüpheli ifadeler kullandılar. Kurtarıcı İsa'yı Allah ve Allah'ın oğlu olarak kabul ederlerken, O'nun üstün tabiatının ve Peder'le olan ilişkisinin, mahiyetinin ne olduğunun tam olarak farkına varamıyorlardı. Yani Oğul'un Allah'lığına imanın, Allah birliği imanı ile nasıl uzlaştırılabileceğini bilemiyorlardı.

Kilise yazarları bu konuyu İskenderiye'li Yahudi, ilâhiyatçı ve felsefeci Philon' (öl. 54) dan istifade ederek çözmek istediler. Onlara göre iki Logos (Oğul) vardı. Biri Allah'ın içinde, diğeri ezelden beri Peder'in aklıydı. Fakat dünyanın yaratılışı ve yönetimi sebebiyle, Peder'in içinden çıkarılmış veya doğurulmuş ve böylece tam anlamıyla ayrı bir şahıs meydana getirilmişti. Bu ifade de, Allah'ın birliğine ve Oğul'un ulûhiyetine sadakat gösterildiğinden gerçek imana fazla bir zararı olmamıştır.

Fakat bazı hıristiyanlar Allah'ın birliği üzerinde aşırı bir şekilde durduklarından Kurtarıcı Mesih'i, sadece bir insan, amma mucizevi olarak Meryem'den ve Aziz Ruh'tan doğmuş ve özel olarak ulûhiyetin gücüyle donatılmış olarak ilân ettiler. Diğerleri ise Kurtarıcı'da, çeşitli şekillere bürünmüş bizzat Peder'i görüyorlardı. Böylelikle bir yandan Oğul'un ulûhiyeti, diğeri yandan Peder'le Oğul arasındaki fark terkediliyordu. Bu yanlış ifade tarzına kilisede «Monarşianizm» adı verildi.

Monarşianizmin kurucularından Théodete (öl. 237) 190 yılına doğru Roma'ya gelerek, Mesih'in bizim gibi sadece bir insan olduğunu, fakat vaftizi sırasında ilâhî güçlerle donatıldığını ilân etti. Papa Viktor (öl. 198) onu bu inanış ve açıklamaları sebebiyle kiliseden kovdu. (4)

Antakya Piskoposu Samosatlı Paul (öl. 260'dan sonra) Allah'ın tabiatında ve şahsında mutlak bir birliğe sahip olduğu ilkesine dayanarak Bâkire Meryem'den doğmuş İsa'nın sadece bir insan olduğunu öne sürü-

(4) Krş. G. Welter, Histoire des Sectes Chrétiennes des Origines A Nos Jours, Paris-1950, 43-44; K. Rahner-H. Vorgrimler, a.g.e., 289; K. Bihlmeyer-H. Tüchle, I-IV cü Yüzyıllarda Hıristiyanlık, Çev. Antun Göral, İstanbul-1972, 114

HİRİSTİYANLIK İNANÇLARININ DUĞUŞU

yordu. O'na göre, Tarihi İsa üstün bir insandı. Ancak tanrının özel bir rahmetiyle, İlahi Ruh, O'nun vücudunda mabette oturur gibi oturmuştu. Aynı ilâhî güç Tarihi İsa'nın dışında, dünyanın yaratılışında da müessir rol oynamıştı. Kutsal Ruh tarihteki Musa ve diğer peygamberlere hulûl ettiği gibi, O'na da hulûl etmişti. Fakat Samosatlı Paul, İsa'daki iki tabiatın söz etmiyordu. Halbuki Roma Piskoposu Dionysius (öl. 269) ise «Oğul İsa'nın ezeli olduğunu Baba ve Oğul arasında cevher farkı olmadığını» söylüyordu. (5)

Peder ve Oğul arasındaki bu tartışmalara daha sonra Ruhu'l-Kudüs'ü de kattılar. Roma'da kabul edilen bir karara göre, Allah'ın, yaratılış ve şariat vermede Peder olarak, kurtuluştaki Oğul olarak, kutsallaştırma işinde de Kutsal Ruh (Aziz Ruh) olarak zuhur ettiği iddia edildi.

Dördüncü asrın başında bilhassa Antakya Ekolü'nün temsilcilerinden olan Arius (öl. 336) İsa'nın (Logos'un) ilâhi cevherden olduğu görüşünü kabul etmiyordu. İsa tanrının bir evlâtlığı olabilirdi ammâ, evlâdı olamazdı. Allah yoktan var ettiği mahlûkat gibi, O'nu da sonradan yaratmıştı. Varlık ve cevher bakımından Allah'tan ayrı idi. Arius'un bu fikirleri hıristiyanlık dünyasına hakim olma tehlikesi gösterince, imparator Kostantin' (öl. 337) in emriyle 325 yılında İznik'te bir genel Konsil toplandı. (6)

Bu Konsil'de üç yüz yirmi dolayında psikoposun hazır bulunduğu rivayet edilir. Uzun tartışmalardan sonra iman esasları şöyle tesbit edildi:

«Biz biliyoruz ki, Tanrı birdir, doğurulmamıştır, görülmez, ezelidir, yalnız gerçek, yalnız ölümsüzdür, yalnız bilen, yalnız iyi, yalnız kudret sahibi, her şeyin hâkimi ve idarecisidir. Tahavvül etmez, âdil ve aynı zamanda iyidir. Şeriatın ve peygamberlerin ve Yeni Ahid'in Tanrısı'dır; zaman öncesi devirde bir oğul olmuştur, onun vasıtasıyla O, zamanları ve her şeyi yaratmıştır... Ve Tanrı, bütün mevcudatın sebebidir, yalnız kendisinin menşei yoktur, fakat Oğul, Baba'dan zamansız olmuştur ve zaman öncesinde yaratılmış ve yerleşmiştir, O olmadan önce yoktu, fakat zamansız bütün varlıklardan önce olmuştur. Çünkü O ebedî veya vasıtalı ebedî değildir, veya Baba'nın aynı olmamıştır, aynı zamanda Baba'nın varlığı ile aynı değildir, bazılarının söylediği gibi, olmamış iki ezeli güç

(5) E. Sarıkçioğlu, a.g.e., 238

(6) Kr. Kausar Niazi, Mirror of Trinity, Lahor-1975, 90; Annemarie Schummel, Dinler Tarihine Giriş, Ankara-1955, 133

değil, bilâkis herşeyden önce bir birlik ve bir menşedir; böylece bütün varlıklar öncesi Tanrı'dır» (*)

Metinde görüleceği üzere Baba ve Oğul hakkındaki iman esasını açıklığa kavuşturduğu halde, taraftarları tatmin etmemişti. Bilhassa İskenderiye Piskoposu Athanasius (öl. 373) hâlâ Oğul'un yaratılmadığı ve ebedî Oğul olduğu görüşü ile Arius'un karşısında idi. (7) Daha sonra Nikomedyalı (İzmit) Piskopos Eusebios (öl. 341) gurupları birleştirebilmek için, ulûhiyet, «Tezahâr eden Baba, Oğul ve Ruh arasında gayr-i şahsî bir varlık idi.» formülünü buldu. (8) Bu görüş kabul edilmesine rağmen tartışmaların ardı kesilmiyordu.

Bunun üzerine 381 yılında Birinci Costantinople (İstanbul) Konsili toplandı. İznik Konsil'inde İsa'nın tanrılığı, Baba'nın Oğlu olduğu ve Baba ile aynı cevhere sahip olduğu kararlaştırılmış ve Ruh'u'l-Kudûs konusuna temas edilmemişti. Ruh'u'l-Kudûs bir Tanrı mı idi, yoksa yaratılmış bir ruh mu? Çünkü İstanbul Patriği olan Makedonius (öl. 370) O'nun yaratılmış bir mahlûk olup Tanrı olmadığını iddia ediyordu. (9)

İstanbul genel konsiline katılan yüz elli üye tartışmalar sonunda, Ruh'u'l-Kudûs'ün Baba ve Oğul'la aynı cevherden ve üçünün de ulûhiyet bakımından aynı olduğu kararına vardılar. (10) Böylece teslis inancı, resmen kabul edilmiş oluyordu. Bu resmî karara rağmen Hıristiyanlık dünyasında inanç ayrılıkları bitmiş olmuyordu.

Bu sırada İstanbul Patriği olan Nestorius (öl. 451) İsa'nın insan üstü bir kişiliğe sahip bulunduğunu kabul ediyor, ammâ ulûhiyetine inanmıyordu. (11) İstanbul Patriği olarak önemli bir mevki olan Nestorius'un bu görüşü çevreye yayılınca, diğer piskoposlar ve özellikle Roma Başpiskoposu bu görüşe karşı çıkararak onu lânetlemişti.

Neticede bu konuyu tartışmak için 431 yılında Efes'te bir Konsil

(*) Krş. G. Welter, a.g.e., 51-52; J. Lortz, Histoire de L'Église, Paris-1955; 68; E. Sarıkoğlu, a.g.e., 239; Albert M. Besnard-Olivier Clément-Roger Mehl, Hıristiyan İlahiyatı, Çev. Mehmet Aydın, Konya-1983, 13.

(7) J. Lortz, a.g.e., 68.

(9) Krş. Mehmet Aydın, Hıristiyanlıkta Teslis Doktrini ve Hıristiyan İ'tizalleri, A.Ü.İ.F. İslâm İlimleri Ens. Der., Ankara-1982, V/142.; M. Ebu Zehra Hıristiyanlık Üzerine Konferanslar, Çev. Akif Nuri, İstanbul-1978, 240.

(10) Dinler Tarihi Ansiklopedisi, İstanbul-Trz., II/272

(11) Krş. G. Welter, a.g.e., 59-60; A. Schimmel, a.g.e., 133-134; M. Ebu Zehra, a.g.e., 242.

HİRİSTİYANLIK İNANÇLARININ DUĞUŞU

toplanması kararlaştırıldı. Nestorius de davet edildiği halde katılmadı. Efes Konsili'nde şu kararlar alındı: «Bâkire Meryem Tanrı'nın Ana'sıdır. İsa Mesih gerçek bir tanrı ve iki tabiata sahip bir insandı. Uknun bakımından İsa ile Allah aynıdır.» (12)

İsa Mesih'in iki tabiata sahip olması görüşü, Nestorius taraftarları ile İsa'nın tek tabiata sahip olduğunu savunan Monofizitler'in (13) itirazına sebep oldu.

Bunun üzerine 451 yılında Kalkedon (Kadıköy) da bir konsil daha toplandı. Burada daha önce toplanmış konsil kararlarına dayanarak yeni bir iman formülü kabul edildi:

«Allah'ın Ana'sı Bâkire Meryem'den iki tabiatlı biricik Oğul doğmuştur. Rab İsa Mesih, ulûhiyette ve insaniyette tam olarak hakiki Allah ve hakiki insandır. Ulûhiyette Baba ile, insaniyette bizim ile aynı cevherdendir. Günah hariç bize benzediğine, ulûhiyete göre bizim selâmetimiz için son zamanlarda doğduğuna inanırız. İki tabiatlı biricik Oğul ancak O'dur. Bu tabiatlerin herbiri kendi özel varlığını korumuştur.» (14)

Kadıköy Konsili'nin bu kararı istikbaldeki konsillerin de temelini teşkil etmiştir. Buna rağmen farklı inanç sistemlerine bağlı, yeni yeni mezheplerin doğmasını önleyememiştir.

Bu günkü hıristiyan inançları yukarıda açıklanan bu dört konsilde kararlaştırılmıştır. Özetlemek gerekirse, İznik Konsili'nde İsa'nın tanrılığı, İstanbul Konsili'nde Ruhu'l-Küdü'sün tanrılığı, Efes Konsili'nde İsa'nın yalnız ilâh olmadığı, ilâhlık ve insanlık vasıflarından oluşup Bâkire Meryem tarafından dünyaya geldiği, Kadıköy Konsili'nde ise Mesih İsa'nın bir tek tabiattan değil, birbirinden ayrı iki tabiattan meydana geldiği kararlaştırılmıştı.

Böylece zaman içinde belirlenen hıristiyan âmentüsü (Kredo-Credo) (15) İncil'deki teslise uygun bir şekilde ifadesini bularak şöyle açıklanmıştır:

(12) Krş. G. Welter, a.g.e., 60; A. Schimmel, a.g.e., 134.; M. Ebu Zehra, a.g.e., 243.

(13) Bk. G. Welter, a.g.e., 61; K. Rahner-H. Vorgrimler, a.g.e., 192; J. Lortz, a.g.e., 71; E. Royston Pike, a.g.e., 218; M.M. Thiollier, a.g.e., 180.

(14) Bk. G. Walter, a.g.e., 62; A. Schimmel, a.g.e., 134; M. Ebu Zehra, a.g.e., 245; E. Sarıkcıoğlu, a.g.e., 239

(15) Bk. K. Rahner-H. Vorgrimler, a.g.e., (Symbole) 459; E. Royston Pike, a.g.e., 95; M.M. Thiollier, a.g.e., 72; Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul-1963, XI/223

«Bir ilâh Baba'ya inanırız ki, her şeyin mâliki, görülen ve görülme-
yen şeylerin yaratıcısıdır. Yine Rab olan Mesih'e inanırız ki, Allah'ın
Oğlu'dur ve bütün yaratılmışların ilkidir. Baba'nın cevherinden hak ilâh-
dır. O'nun eliyle bütün âlemler vücut bulmuştur. O, herşeyin yaratıcısıdır.
Bizim kurtuluşumuz için gökten inmiş Ruh'u'l-Kudüs'ten cesetlenip insan
olmuş; Meryem O'na hâmile olmuş ve Bâkire Meryem'den doğmuştur» (16)

Bunca gayrete rağmen hristiyan dünyasında, inanç esasları üzerin-
deki tartışmalar sona ermemiştir. Nitekim ikinci defa İznik'te yedinci kon-
sil adıyla 787 yılında yapılan toplantıda «İsâ Mesih'in resimlerinin kut-
sal olduğu, ancak onlara ibadet edilemeyeceği» kararlaştırıldı. Resimlerin
sadece kutsal yapılarda, kiliselerde bulunması ve dinî âyin için giyilen
elbiselere işlenmesiyle yetinilmeyip, evlere, sokaklara asılması kararlaştır-
ılmıştır. Çünkü «Rab İsâ Mesih, Kutsal Annesi ile kutsal kişileri ne ka-
dar çok seyrederek onların daha çok sever, böylece saygımız daha da ar-
tar» deniliyordu. Bu ve 1667 de yapılan Moskova Konsili'nde alınan bir
karara göre ilâhî kaynak oluşu sebebiyle Baba'nın tasvirî yasaklanmış-
tı (17)

867 ve 879 yıllarında toplanan konsillerde Ruh'u'l-Kudüs'ün doğuşu
ile ilgili olarak alınan ve «Ruh'u'l-Kudüs'ün yalnız Baba'dan neş'et etti-
ğine» dâir karar, Roma Kilisesi tarafından kabul edilmedi. Çünkü onlara
göre Ruh'u'l-Kudüs yalnız Baba'dan değil, hem Baba hem de Oğul'dan doğ-
muştur. (18) Bu inanç farkı kilise câmiasının Doğu ve Batı olmak üzere iki-
ye ayrılmasına sebep oldu.

Bütün bu ayrılıklar bize, hristianlığa ait esasların, konsil denilen
toplantılarda, insanlar tarafından alınan kararlarla meydana geldiğini
göstermektedir. (19)

Hristiyan dünyasındaki bu siyâsî ve dinî bölünmelerin başında
«İsâ'daki cevherler anlaşmazlığı» gelmektedir. Özellikle 1054 yılında Rum
Ortodoks Kilisesi'nin, Lâtin Roma Katolik Kilisesi'nden resmen ve tama-

(16) Mehmet Aydın, Müslimanların Hristiyanlığa Karşı Yazdığı Raddiyeler ve
ve Tartışma Konuları (Doçentlik Tezi), Ankara-1979, 111.

(17) Krş. A.M. Besnard-O. Clément R. Mehl, a.g.e., 177 (12 nolu dipnot): E.
Rosyton Pike a.g.e., 157; M.M. Thiollier, a.g.e., 127.

(18) Bk. A. Schimmel, a.g.e., 134; M.E.Zehra, a.g.e., 251:

(19) Bk. Kausar Naz, a.g.e., 92; M.E. Zehra, a.g.e., 255; A. Arslan Aydın, İslâm-
Hristiyan Diyaloğu ve İslâmın Zaferi, Ankara-1977, 158.

HİRİSTİYANLIK İNANÇLARININ DUGUŞU

men ayrılmasıyla ⁽²⁰⁾ hıristiyan âlemindeki birlik bir daha toparlanamayacak şekilde parçalanmış, bu ayrılık günümüze kadar devam etmiştir.

Günümüz hıristiyan literatüründe inanılacak hakikatlere, «Havariler İman Kanunu» ⁽²¹⁾ denilmektedir. Bu iman kanununun İsâ tarafından Havarilerine öğretildiği kabul edilir. Oniki maddede hülâsa edilen iman kanunu şudur:

- 1) Ben Kâdir Allah'a, yerin göğün yaratıcısı Peder'e
- 2) O'nun biricik Oğlu Efendimiz olan İsus Hıristos'a
- 3) Aziz Ruh'tan vücut bulduğuna, Bâkire Meryem'den insan olarak doğduğuna
- 4) Pontoslu Pilâtus'un zamanında eziyet çekerek haça gerildiğine, öldüğüne, gömüldüğüne
- 5) Limbos'a indiğine ve üçüncü günü ölümler arasından dirildiğine
- 6) Göklere çıkıp Kâdir Allah'ın Peder'in sağında oturduğuna
- 7) Oradan dirileri ve ölüleri hükmü altına almak için geleceğine
- 8) Aziz Ruh'a
- 9) Aziz Katolik Kilisesi Cemiyetine ve Azizlerin ortaklığına
- 10) Günahların bağışlanmasına
- 11) Ölümlerin dirilerek kalkacaklarına
- 12) Sonsuz hayata inanırım. Amin. ⁽²²⁾

Yukarıda birinci İznik Konsili'nde kabul edilen iman kanunu ile, bugün inanılması istenilenler arasında bariz farklar ve fazlalıklar olduğu görülür. Çünkü Roma Katolik Kilisesi'nde inanç esasları üzerinde durmadan devam eden bir gelişme mevcuttur. Nitekim 1870 yılında Papa'nın yanılmazlığı ile, 1950 yılında Bâkire Meryem'in günahsızlığı ve cesediy-le beraber göğe çıkışı ⁽²³⁾ Vatikan Ruhani Meclisince kabul edildi.

(20) Bk. Joseph L. Hromadka, Doğu Ortodoksluğu, Çev. Günay Tümer, A.Ü.İ.F. Der., Ankara-1971, XVII/243; M. Süreyya Şahin, Fener Patrikhanesi ve Türkiye, İstanbul-1980, 10; Meydan Larousse, İstanbul-1969, V/820, IX/620

(21) Bk. The Encyclopedia Americana, International Edition, U.S.A.-1970, VI/647.

(22) Bk. Albert Houtin, Hıristiyanlığın Kısa Tarihi, Çev. Abdurrahman Küçük, A.Ü.İ.F. Der. Ankara-1981, XXV/446; G. Descuffi, Hıristiyan Dini, İzmir-1963, 3-4; Hıristiyan inançları Hakkında daha geniş bilgi için bk. Encyclopedia Britannica, U.S.A.-1972, V/699-700; The Encyclopedia Americana, VI/647; Paul Edwards, The Encyclopedia of Philosophy, U.S.A.-1967, II/104-105

(23) Bâkire Meryem'in ölümü ve ref'i hakkında daha geniş bilgi için bk. Günay Tümer, Hıristiyan ve İslâm Dinlerinde Meryem (Doçentlik Tezi), Ankara-1979, 83-99

İnanç esasları üzerinde bu tip gelişmelere, Şark Kilisesi adı verilen ve geleneklere bağlı Ortodokslarda pek rastlanmamıştır. Öncelikle Kutsal Metin'e bağlı Protestan Kilisesi'nde prensip, «Havarilerin İnanç Sistemi» adı verilen konulardan birkaçını bırakarak, ilk hıristiyanlığa yeniden dönmek olmuştur. (24)

(SUMMARY)

THE FORMATION OF THE PRINCIPLES OF THE CRİSTIAN FAITH

The principles of the faith in Christianity is a subject matter that has been discussed for centuries

Matters of belief which are found in the holy scriptures have been formulated as dogmas and principles by the Church in councils of the bishops called SYNOD. The most important of these councils have been taken place in the fourth and the fifth centuries. It is these councils in which the principles of the faith in Christianity were formulated.

In the beginning, Christians had believed in One God, the Father Almighty, and the Creator of the heavens and the earth. Later on, this belief is changed into Trinity which involves three elements: Father, Son, and Holy Spirit.

The Christian Creed is formulated at Niceae (325), Constantinople I (381), Efesos (432), and Chalcedon (451) councils in which the relationship between Father, Son, and Holy Spirit has reinterpreted and restated. «The disagreements concerning the nature of Christ» also caused some political and religious divisions in Christendom.

Today, in Christian Literature, the truths to be believed are called «The Creed of Apostles». But later, some new elements have been added to this Creed by the Roman Catholic Church For instance, the infallibility of the Pope is accepted in 1870; and in the Vatican Council in 1950, the purity of the Virgin Mary and her ascension to heaven were accepted too. On the other hand, Christians who have mainly followed the Orthodox Church, and Protestants subscribe to the Bible have never added anything to this Creed.

(24) Krş.A.Houtin, a.g.m., 448.